МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ИХ СУРГУУЛЬ

©Ãàð áè÷ì ýëèéí ýðõòýé

АЛТАНГЭРЭЛИЙН БҮРНЭЭ

ХАН-УУЛ ДҮҮРГИЙН ӨРХИЙН ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ТӨВӨӨР ҮЙЛЧЛҮҮЛЭГЧДЭЭС ЧИХРИЙН ШИЖИН ӨВЧНИЙ ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЛИЙН ЭХ СУРВАЛЖ, Ì ÝÄËÝÃ, ЭРЭЛТ ХЭРЭГЦЭЭГ ТОДОРХОЙЛОХ СУДАЛГАА

Е 720100 Нийгмийн эрүүл мэнд

Нийгмийн эрүүл мэндийн магистрын зэрэг горилсон нэг сэдэвт бүтээл

Улаанбаатар хот
2013 он

МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ИХ СУРГУУЛЬ

АЛТАНГЭРЭЛИЙН БҮРНЭЭ

ХАН-УУЛ ДҮҮРГИЙН ӨРХИЙН ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ТӨВӨӨР ҮЙЛЧЛҮҮЛЭГЧДЭЭС ЧИХРИЙН ШИЖИН ӨВЧНИЙ ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЛИЙН ЭХ СУРВАЛЖ, Ì ÝÄËÝÃ, ЭРЭЛТ ХЭРЭГЦЭЭГ ТОДОРХОЙЛОХ СУДАЛГАА

Судалгааны ажлын удирдагч:
АУ-ны доктор(Ph.D) Д.Мягмарцэрэн

Судалгааны ажлын зөвлөх:
АУ-ны доктор (Ph.D) Н.Одонгуа

Ñóäàëãààíû àæëûí ø¿¿ì æëýã÷:
ÀÓ-íû äîêòîð(Ph.D)Ñ.Ñàéí áèëýã

Улаанбаатар хот

2013 он

ХУРААНГУЙ

Үндэслэл: Дэлхий дахинд халдварт бус өвчний (ХБӨ) тархалт хурдацтай нэмэгдэж нийт нас баралтын 60 хувь, хөгжил буурай болон хөгжиж буй улс орнуудын нас баралтын 80 орчим хувийг эзэлж байна.

Манай оронд ХБӨ ялангуяа чихрийн шижин өвчин (ЧШӨ)-ий өвчлөл, нас баралт хүн амын дунд нэмэгдэж буй өнөө үед хүн амын эрүүл мэндийн боловсролыг дээшлүүлэх, чихрийн шижин өвчнөөс сэргийлэх, түүний эрсдэлт хүчин зүйлсийг бууруулахад олон нийтэд чиглэгдсэн мэдээлэл, сургалт сурталчилгааг явуулах нь нийгмийн эрүүл мэндийн нэн чухал асуудал болоод байна.

Монгол Улсын Засгийн Газраас баталсан “Эрүүл аж төрөх зан үйлийг төлөвшүүлэхэд чиглэсэн мэдээлэл, сургалт сурталчилгааг эрчимжүүлэх арга хэмжээний тухай” 224-р тогтоол, “Нийгмийн эрүүл мэндийн талаар төрөөс баримтлах бодлогыг батлах тухай” 81-р тогтоолыг хэрэгжүүлэх үүрэгтэй эрүүл мэндийн салбарын анхдагч нэгж нь өрхийн эрүүл мэндийн төв юм. Иймд чихрийн шижин өвчний мэдлэг, мэдээллийн зохистой эх сурвалж, түүний эрэлт хэрэгцээг өрхийн эрүүл мэндийн төвөөр үйлчлүүлэгчдээс тодорхойлох шаардлагатай байна.

Судалгааны хэрэглэгдэхүүн, арга зүй: Уг судалгааг өрхийн эрүүл мэндийн төв (ӨЭМТ)-д суурилан агшингийн загварыг ашиглан зорилтот түүврийн аргаар явуулав. Үйлчлүүлэгчдэд хүрч буй чихрийн шижин өвчний талаарх мэдээллийн эх сурвалжийн байдал, мэдлэг, мэдээллийн эрэлт хэрэгцээг тодорхойлохоор Хан-Уул дүүргийн нийт 12 өрхийн эрүүл мэндийн төвд үйлчлүүлэхээр ирж, судалгаанд оролцохыг зөвшөөрсөн 30-аас дээш насны 354 үйлчлүүлэгчийг судалгаанд хамрууллаа. Мэдээ мэдээллийг тоон ба чанарын аргаар цуглуулж, статистик боловсруулалтыг “SPSS 17.0” программ болон агуулгаар нь мэдээллийг нэгтгэх аргуудыг тус тус ашиглан гүйцэтгэв.

Үрдүн: Ñóäàëãààí ä îðîëöîã÷äûí 70.3 õóâü íü ÷èõðèéí øèæèí ºâ÷íèé ýðñäýëò õ¿÷èí ç¿éëñèéí òàëààð õàíãàëòã¿é ìýäëýãòýé áà ìýäëýãèéí ò¿âøèí íàñíû á¿ëãýýð áîëîí õ¿éñèéí õóâüä ÿëãààòàé áàéíà. Íèéò оролцогчдын 82.5 хувь нь жимс ногоо хэрэглэхгүй байх нь ЧШӨ-д нөлөөлөхгүй, 79.4 хувь нь стресст өртөлт уг өвчний эрсдэлт хүчин зүйл бус гэсэн буруу ойлголттой байгаа нь харагдлаа. Судалгаанд хамрагдсан 354 хүний 80 хувь нь телевизээр, 39 хувь нь интернетээр, 36 хувь нь сонингоор, 30 хувь нь сэтгүүлээр,17 хувь нь радиогоор дамжуулан ЧШӨ-ний талаарх мэдээллийг авсан байна. ЧШӨ-ний талаар судалгаанд оролцогчдын 82 хувь нь сонсч байсан, шалтгааны талаар 56.9 хувь нь өрхийн эмчээс мэдээлэл авч байсан гэж хариулсан байна. Өрхийн эмчээс судалгаанд хамрагдагсдын ЧШӨ-

ний талаарх мэдээллийг авч буй байдал нь үйлчлүүлдэг давтамжаар áî ëî í õ¿éñèéí õóâüä статистик ач холбогдол бүхий ялгаатай байна. Чихрийн шижин өвчний талаар мэдээлэл авч буй байдлыг хүйсийн хувьд судалж үзэхэд эмэгтэйчүүдийн мэдээлэл авсан байдал эрэгтэйчүүдээс илүү байна.

×Øª -í èé ì ýäýýëëèéí ýðýëò õýðýãöýýã ñóäëàõàä 75 õóâü í ü ø àâðäëàãàòàé ñóðãàëò ÿâóóëáàë 25 ì èí óòààð ÿâóóëáàë òî õèðî ì æòî é ãýæ õàðèóëñàí . Судалгаанд оролцогчдын ЧШӨ-тэй холбоотой мэдээллийг авахад тохиромжтой гэж үзсэн эх сурвалжийг судалж үзэхэд 63.1 хувь нь телевиз, 34.6 хувь нь сургалт сурталчилгааны материал, 29 хувь нь эмч эмнэлгийн байгууллага, 18 хувь нь интернетээр, 11 хувь нь радиогоор дамжуулан авах сонирхолтой байна. Бүх насныханд телевизор нь мэдээлэл авах гол эх сурвалж бөгөөд 45-аас дээш насныхан өрхийн эмч болон радиог нэрлэсэн бол 30-44 насныхны хувьд сурталчилгааны материал болон интернетийг илүү хэрэгцээтэй эх сурвалжаар нэрлэсэн байна.

Дүгнэлт:

. Өрхийн эрүүл мэндийн төвөөр үйлчлүүлэгчдийн чихрийн шижин өвчний талаарх мэдээлэл авч байгаа гол эх сурвалж нь телевизор (80%), интернет(39%), сонин (36%), сэтгүүл (30%), радио (17%) байна.

2. Өрхийн эрүүл мэндийн төвөөр үйлчлүүлэгчдийн чихрийн шижин өвчний эрсдэлт хүчин зүйлс, түүний урьдчилан сэргийлэлтийн талаарх мэдлэгийн түвшин хангалтгүй байна. Судалгаанд оролцогчдын 82.5 хувь нь жимс ногоо хэрэглэхгүй байх нь ЧШӨ-д нөлөөлөхгүй мөн 75.5 хувь нь удамшил нь уг өвчний эрсдэлт хүчин зүйл бус гэсэн ташаа ойлголттой байí а. ЧШӨ-ний талаарх мэдээллийг зөв оновчтой эх сурвалжаар хүргэх шаардлагатай байна.

3. Чихрийн шижин өвчинтэй холбоотой мэдээллийг 63.1 хувь нь телевизээр, 34.6 хувь нь сургалт сурталчилгааны материалаар, 29 хувь нь эмч эмнэлгийн байгууллагаар дамжуулж 41.8 хувь нь ЧШӨ-ний ерөнхий ойлголтын талаар, 45 хувь нь урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр мэдээлэл авах сонирхолтой байгаа ба тохиромжтой гэж үзэж буй эх сурвалж нь насны бүлгээр ялгаатай байна. 45-аас дээш насныхны хувьд òåëåâèçî ð, өрхийн эмч, радиогоор мэдээлэл авахыг илүүтэй гэж үзсэн бол 30-44 насныхны хувьд òåëåâèçî ð, сурталчилгааны материал, интернетийг илүү хэрэгцээтэй эх сурвалж гэж үзэж байна.

Түлхүүр үг: Өрхийн эрүүл мэндийн төв, чихрийн шижин, мэдээллийн эх сурвалж, мэдлэг, эрэлт хэрэгцээ

Abstract

Determining research of source and needs for information regarding Diabetes mellitus disease among the clients of Family Health Center of Khan-Uul district

Introduction:

Nowadays the prevalence of morbidity and mortality due to the diabetes is increasing so that the training and advocacy leaded up to the public in order to improve public health education as well as in order to decrease risk factors of diabetes among population is a crucial public health activity. According to the research work, 50% of diabetes patients are unknown about their disease and its epiphenomenon, besides this index is 80% in some developing countries. For our country, primary unit of health sector provides primary health assistance based on health information source and their necessities, and there is lack of researches, proofs and information which determines by family health centers for customers where population health education program is being implemented.

Objective:

To determine source for diabetes which is given to the clients of Family health center of Khan-Uul district as well as to research needs for knowledge and information of clients about diabetes.

Study methods:

Study design was based on family health center and total of 354 clients were selected through target-sampling method from 12 family health centers of 12 khoroos /micro district/ of Khan –Uul district.

The data collection methods included both quantitative and qualitative methods where as data analyses were performed by SPSS 17.0 software.

Result:

A total of 354 client participated in the study. 82% of participants have heard about diabetes before and 80% of them answered that they obtained diabetes information from television, 39%- internet. 36% - newspaper, 30%- journal, 16%- radio, 14.6%- book, 13%- guidance and 10%- brochure. According to the diabetes demands or needs, 56.93% of the clients were answered that information sufficiency from family doctors and nurses is in deficiency, 75% of them were answered that information is necessary and they prefer to have information on in average 25 min. The way of getting diabetes information for participants of family doctor survey is statistically different by visit frequency. Knowledge of diabetes is different by age group and sex. Hence the training attendance is correlated with knowledge level.

Conclusion:

1. Information sources for the family health center clients are TV (80%), internet(39%), newspaper (36%), journal (30%) and radio (17%).
2. Knowledge level of family health center clients about diabetes risks and prophylaxis is insufficient. 82.5 percent of participants think that diabetes doesn't depend on vegetable and fruits usage, 75.5 percent thinks heredity condition is not a diabetes risk. Therefore there should be permanent supply of information in suitable way, adjusting source and needs of information.
3. 63.1% of the clients want to get information about diabetes using TV, 29% prefers a doctor appointment, 34.6% using training materials. Clients older than 45 years mostly chose radio and a doctor appointment. 30-44 years clients chose training material and internet as a more useful sources of information. 41.8% of the survey participants want to know about diabetes general understanding, 45% about prophylaxis..

Key words: Family health center, diabetes, knowledge, information source, information need

ГАРЧИГ

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ 5

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ...6

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ..7

БҮЛЭГ 1.УДИРТГАЛ..8

1.1. Судалгааны ажлын үндэслэл..8

1.2. Судалгааны ажлын зорилго, зорилт..9

1.3. Судалгааны ажлын шинэлэг тал...10

1.4. Судалгааны ажлын практик ач холбогдол...10

1.5. Судалгааны ажлын үр дүнг хэлэлцүүлсэн байдал..............................11

1.6. Судалгааны ажлыг хэвлүүлсэн байдал...11

1.7. Судалгааны ажлын ёс зүй...12

1.8. Судалгааны ажлын бүтэц хэмжээ...13

БҮЛЭГ 2. ХЭВЛЭЛИЙН ТОЙМ..14

2.1. Чихрийн шижингийн ерөнхий ойлголт..14

2.2. ЧШӨ-ний тархалт дэлхий дахинд..15

2.3. Монгол дахь чихрийн шижин өвчний тархалт.....................................16

2.4. ЧШӨ-ний эрсдэлт хүчин зүйлс...18

2.5. ЧШӨ-ний сэргийлэлт..21

2.6. ӨЭМТ-ийн үйл ажиллагаа..22

2.7. Эрүүл мэндийн боловсрол, мэдээлэл сургалт, сурталчилгаа.............25

БҮЛЭГ 3. СУДАЛГААНЫ МАТЕРИАЛ БА АРГА ЗҮЙ..30

3.1. Судалгааны загвар..30

3.2. Судалгааны хүрээ ба түүвэр...30

3.3 Судалгааны мэдээ материал цуглуулсан арга....................................32

3.4. Статистик боловсруулалт...34

БҮЛЭГ 4. СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮН...36

4.1. ӨЭМТ-өөр үйлчлүүлэгчдийн мэдээллийн эх сурвалжийг...................38
судалсан дүн

4.2.ӨЭМТ-өөр үйлчлүүлэгчдийн мэдлэгийн түвшинг судалсан дүн..........42

4.3. ӨЭМТ-өөр үйлчлүүлэгчдийн мэдээллийн эрэлт хэрэгцээг.................47
судалсан дүн

4.4. Чанарын судалгааны дүн...49

БҮЛЭГ 5. ХЭЛЦЭМЖ...53

ДҮГНЭЛТ БА ЗӨВЛӨМЖ...68

НОМ ЗҮЙ

ТАЛАРХАЛ

ХАВСРАЛТ

НОМ ЗҮЙ

1. ЭМЯ, ДЭМБ, НЭМХ. "ХБӨ ба амьдралын хэв маяг". Улаанбаатар; 2005.

2. Монгол улс. Төрийн мэдээлэл. Халдварт бус өвчнөөс сэргийлэх, хянах үндэсний хөтөлбөр. Засгийн Газрын 2005 оны 246 дугаар тогтоолын 1-р хавсралт. Засгийн газрын хэвлэх үйлдвэр: Улаанбаатар; 2005.

3. Noncommunicable Diseases & Poverty and the Development Agenda. Discussion paper. "World Health Organisation " ECOSOC high level segment: WHO; July 2009.

4. Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг ЭМГ. Эрүүл мэндийн үзүүлэлтүүд. Улаанбаатар; 2010.

5. Халдварт бус өвчин, осол гэмтлийн шалтгаан, эрсдэлт хүчин зүйлийн тархалтын судалгаа-2009. ЭМЯ, НЭМХ, Улаанбаатар; 2010х.77-78.

6. Халдварт бус өвчний талаарх хүн амын мэдлэг, хандлага, дадал. Судалгааны тайлан-2010. Улаанбаатар; 2011.

7. World Health Organization, Preventing chronic diseases; a vital investment, WHO Global Report; 2005.

8. Эрүүл мэндийн статистик мэдээлэл I. Улаанбаатар; 2009; х.7-8.

9. ЭМЯ.ЭМС-ын 2009 оны 9 сарын 18-ны 307 тоот тушаал. Улаанбаатар; 2009.

10. ЭМЯ. " Эрүүл зан үйл төлөвшүүлэх мэдээлэл, сургалт, сурталчилгааны үндэсний стратеги", Улаанбаатар; 2010.

11. Ариунтуул Г, Хонгорзул С, Ганцэцэг П, Диссертаци бичих үлгэрчилсэн загвар. Улаанбаатар; 2010. х.13-22

12. Клиническая эндокринология. Руководство / Н. Т. Старкова. — 3-е изд., переработанное и дополненное. — Санкт-Петербург: Питер, 2002. — 576 с. — (Спутник врача). — ISBN 5-272-00314-4

13. Diabetes : A focus on Dietary Supplements, National Center for Complemen tary and alternative medicine.Maryland 20892 USA; 2012.

14. ММСС, ЭМЯ. Чихрийн шижин \хэвшинж 2\ өвчний эмнэл зүйн удирдамж. Уëààí áààòàð хот; 2011.

15. Report diabetes. World Health Organization. Geneva; 2005.

16. Report diabetes. WHO GENEVA; 2007.

17. International Diabetes Federation. Diabetes atlas; 2011.

18. Susan L Norris, Devan Kansagara,Screening for type 2 diabetes mellitus: Preventive services task force evidencesynthese. Rockwille; June 2008.

19. Халдварт бус өвчний тархалтын судалгаа-2005. Монгол Улс. Улаанбаатар; 2006.
20. МУЗГ . ЗГХА. Глобал сан. Эрүүл мэндийн газар. Эрүүл мэндийн үзүүлэлт. Улаанбаатар; 2011.
21. Сувд.Ж, Гэрэл.Б.Чихрийн шижин өвчний тархалт тогтоох судалгааны тайлан. Улаанбаатар; 1999
22. Мягмарцэрэн Д. Чихрийн шижин өвчний эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын судалгаа. АУ-ны докторын зэрэг горилсон нэг сэдэвт бүтээл. Эрүүл мэндийн шинжлэх ухааны их сургууль :Улаанбаатар; 2009.
23. ЗГХА ЭМГ. ХБӨ-өөс сэргийлье. Баримтын хуудас. /www.doh.gov.mn/.
24. Говийн бүсийн аймгийн хүн амын дундах артерийн даралт ихсэх өвчний эрсдэлт хүчин зүйлийг тодорхойлох судалгаа. Сайншанд; 2011.х.33-35
25. Халдварт бус өвчний өвчлөл нас баралтанд нөлөөлж буй эрсдэлт хүчин зүйлүүдийн когорт судалгаа. ЭМШУИС, Jichi medical University. Улаанбаатар; 2010.
26. Ronald E. Aubert, PhD, Diabetes in America, 2nd Edition , Atlanta, GA: Prudential Center for Health Care Research; 2012.
27. World health organization. Global strategy on diet, physical activity & health; 2010.
28. ANNEX E, Prevention and control of chronic non-communicable Disease in Twelve Pacific Rim cities, AWI public health research group members, KE and MKL draft November 25; 2009
29. World health organization. Cardiovascular disease; 2007. Available from: http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs317/en/index.html [cited 2012 sep 06]
30. Erin le Blanc, Elizabeth O'Connor, Evelyn P Whitlock; Screening for and Management of obesity and overweight in adults. Agency for healthcare research and quality (US); October; 2011.
31. Neal D Barnard, Joshua Cohen, David JA Jenkins, A low fat vegan diet and a conventional diabetes diet in the treatment of type 2 diabetes, American society for nutrition, George Washington University, School of Medicine, Washington; May 2009.
32. ММСС. ЭМЯ. Амьдралын зөв хэвшилд алхам алхмаар.Улаанбаатар хот.2011.х.25-26 www.ncdi.mn
33. МУ.Засгийн Газар. "Өрхийн эрүүл мэндийн төвийн үлгэрчилсэн дүрэм" Улаанбаатар хот; 2011.

34. ЭМЯ. ЭМНХС-ын 1999 оны А/85 -р тушаал.Улаанбаатар; 1999.04.06.
35. “Эрүүл мэндийн анхан шатны тусламжийн чанар, хүртээмжийг боловсронгуй болгох тухай” ЭМС-ын 2006 оны 5 сарын 5-ны өдрийн 139 дугаар тушаал. Улаанбаатар; 2006
36. МУ-ын ЭМС-ын 2009 оны 6- дугаар сарын 15-ны өдрийн 184-р тушаал. “Эрүүл мэндийг дэмжигч байгууллагыг шалгаруулах болзол, журмыг шинэчлэн батлах тухай”. Улаанбаатар; 2009.
37. “Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих” үндэсний стратеги. ЭМС, ХХААХҮ-ийн сайдын хамтарсан 2009 оны 283/207 тоот хамтарсан тушаал. Улаанбаатар; 2009.
38. “Өрхийн эмнэлэг иргэдийн сэтгэл ханамж бидний амжилт” НЭМГ. Улаанбаатар; 2008.
39. ЭМС-ын 2012 оны 03 сарын 29-ний өдрийн 95-р тушаал. “Тушаалд нэмэлт оруулах тухай”. Улаанбаатар хот; 2012

40. Í èéãì èéí ýð¿¿ë ì ýí äèéí ¿í äýñ. ÝÌ ØÓÈÑ. Í ÝÌ Ñ. Óëààí áààòàð õî ò; 2011.õ.168.

41. Уртнасан Ч. Энхбаатар Г, Сарантуяа А. Олон нийтийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэлтэй харилцах нь. ЗГХА, ЭМГ,Улаанбаатар; 2011.х.43-65
42. ЗГХА. ЭМГ. Нийгмийн эрүүл мэнд шинэ мянганд. Улаанбаатар; 2001.
43. УИХ. НЭМ-ийн талаар төрөөс баримтлах бодлого. Улаанбаатар; 2001.
44. МУ-ын ЭМС-ын 2010 оны 274-р тушаал. Эрүүл зан үйл төлөвшүүлэх мэдээлэл, сургалт, сурталчилгааны үндэсний стратегийг шинэчлэн батлах тухай” Улаанбаатар; 2010.
45. ДЭМБ. Эрүүл мэндийн дэмжих үйл ажиллагааны арга зүй. Улаанбаатар; 2002.
46. Монгол Улс. Үндэсний статистикийн хороо. Хүний хөгжлийн индексийг бодох аргачлал. Улаанбаатар; 2009.
47. Нямдаваа П, Нийгмийн эрүүл мэндийн тулгамдсан асуудлууд. Улаанбаатар; 2004.
48. National Diabetes Information Clearinghouse . NIDDKD. [Image on the internet].c2012[Updated 2012Jan;cited 2012 Dec09] [cited 2012 Oct 22] Available from:http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/about/ copyright/

49. Бадамсүрэн Д, Хүн амын эрүүл мэндийн боловсролыг дээшлүүлэхэд сувилагчийн оролцоо. АУ-ны магистрын зэрэг горилсон нэг сэдэвт бүтээл. Эрүүл Мэндийн Шинжлэх Ухааны Их Сургууль: Улаанбаатар; 2005.

50. ЗГХА. ЭМГ. Нийгмийн эрүүл мэндийн талаарх эрхзүйн зарим бичгийн эмхтгэл. Улаанбаатар; 2012.х.5-52

51. Монгол Улсын ЗГ-ын 224-р тогтоол. Эрүүл аж төрөх зан үйлийг төлөвшүүлэхэд чиглэсэн мэдээлэл, сургалт, сурталчилгааг эрчимжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай, Улаанбаатар хот; 2001.

52. ХДХВ\ДОХ салбар хоорондын асуудал болох нь.НЭМС. ЭМШУИС. Сургалтын хөтөлбөрийн унших материал. Улаанбаатар; 2010.х.11-15

53. Янжиндулам.Н. Эрүүл мэндийн судалгааны статистик дүгнэлт. Улаанбаатар; 2009.х.51-54

54. National institutes of Health, Centers for Disease Control and Prevention November 2009 NIH Publication No.09-5487 NDEP-71.Effective education to target populations. National eye health education program [cited 2012 Nov 16]. c 2007. Available from: www.nei.nih.gov/nehep/...Education_to_Target_Populations.pdf

55. National Diabetes Information Clearinghouse . NIDDKD. [Image on the internet].c2012[Updated 2012Jan;cited 2012 Dec09] Available from:http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books

56. Бүрнээ.А, Туяа.З, “2007-2011 онд ХУЭМН-ийн хэвтэн эмчлүүлэх тасагт эмчлүүлсэн Чихрийн шижин хэвшинж-2 өвчнөөр өвчлөгсдийн зарим үзүүлэлт ба ЭМД-ын сангаас нэхэмжилсэн зардлыг тодорхойлсон судалгаа”. Өрхийн анагаах ухаан. Улаанбаатар; 2012:1:х.27-32

57. Francine Caufman.MD.,Ann Albright.PhD., Guiding Principles for Diabetes Care Professionals: National Diabetes Education Program. Nih publication No.09-4343;2009 [cited 2012 Dec 01]. Available from: http://www.ndep.nih.gov/media/GuidPrin_HC_Eng.pdf

58. Minnesota Department of Health Minnesota Diabetes & Heart Health Collaborative Health Literacy Flip Chart:[homepage on the internet].c2012 [updated 2012 Nov 29.[cited 2012 Dec 10]. Available from http://www.http://www.mn-dc.org/literacy.pdf/

59. Зулгэрэл.Д, Цолмон. Ө, Баясгалан.Н, Бурмаа.Б. Зүрх судас судлал, Улаанбаатар; 2010.

60. Kattelm ann KK, Conti K, Ren C. The medicine wheel nutrition intervention: A diabetes education study with the Cheyenne River Sioux Tribe, J Am DietAssoc. 2010 May; 110(5 Suppl):S 44-51

61. Цэнгэлмаа Б. Өрхийн эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний хүртээмж чанарыг сайжруулах асуудалд. АУ-ны докторын зэрэг горилсон нэг сэдэвт бүтээл. Улаанбаатар: Эрүүл Мэндийн Шинжлэх Ухааны Их Сургууль; 2011 он

62. Туяа.З, ХУЭМН-ийн 2011 оны жилийн эцсийн статистикийн тайлан. Улаанбаатар; 2011.

63. Diabetes resources catalog. With special resources for Asian Americans, Native Havaiians,and Pacific Islanders.[homepage on the internet] c2012. [cited 2012 Nov 20]Department of health and human services USA. NDEP -126. Available from: http://www.ndep.nih.gov/.

64. Алтанзул. О, Малчин иргэдийн халдварт бус өвчний талаарх мэдээллийн эх сурвалж, эрэлт хэрэгцээг тодорхойлох судалгаа. Анагаах ухааны магистрын зэрэг горилсон нэг сэдэвт бүтээл. Эрүүл Мэндийн Шинжлэх Ухааны Их Сургууль Улаанбаатар; 2012.

65. МУ. Үндэсний статистикийн хорооны тайлан. Улаанбаатар хот; 2010.

66. Цэдэвбазар Р. Эрүүл мэндийн сурталчилгаанд хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл ашиглах нь. АУ-ны магистрын зэрэг горилсон нэг сэдэвт бүтээл. Улаанбаатар: Эрүүл Мэндийн Шинжлэх Ухааны Их Сургууль; 2000.

67. Гантөмөр Р, Наранчимэг Ж. Хөдөөгийн хүн амын мэдээллийн судалгааны зарим үр дүнгээс. Нийгмийн эрүүл мэндийн онол практикийн анхдугаар бага хурлын эрдмийн бүтээлийн товчоон.Улаанбаатар; 2011.

68. Нийслэлийн Эрүүл мэндийн газар. “Халдварт бус өвчнөөс сэргийлэх хянах” үндэсний болон Нийслэлийн дэд хөтөлбөрүүдийн 2010 оны хэрэгжилтийн байдалд хийсэн үнэлгээний дүн, Улаанбаатар; 2011.

69. Буянжаргал П, Д.Цэрэндагва нарын иргэдийн эрүүл мэндийн боловсролын байдлыг үнэлсэн судалгааны дүн. Хүрэлтогоот; 2011.

70. Bethesda, MD 20892–3560 [homepage on the internet] PDF versions require the free. National Institute of Diabetes and Digestive and Kidney Diseases, National Institutes of Health. No date[cited 2012 Dec 09] Available from: www.diabetes.niddk.nih.gov

71. НЭМХ. ХБӨ-ний халгаат хүчин зүйлийн талаарх хүн амын мэдлэг, дадал, хандлага” судалгааны тайлан. Улаанбаатар; 2002.